

De schat in de akker

Mattheüs heeft als enige van de vier evangeliëschrijvers de gelijkenis van de schat in de akker doorgegeven. De Here Jezus vertelde deze gelijkenis nadat Hij naar Zijn huis in Kapernaüm was teruggekeerd (Matt. 13:36). Hij had Zich aan boord van een schip begeven en vanaf de "zee" de menigte op het land onderricht gegeven in gelijkenissen (vs. 1-3). De gelijkenis van de schat in de akker was bestemd voor de discipelen en had een korte maar krachtige boodschap: "Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan een schat, in de akker verborgen, die een mens vond en verborg; en vanwege zijn blijdschap daarover gaat hij heen en verkoopt alles wat hij heeft, en koopt die akker" (vs. 44).

Uitleg van de gelijkenis gaf Jezus niet, maar Zijn discipelen begrepen wat Hij wilde zeggen (vs. 51). Of wij het óók begrijpen, is de vraag. Er worden namelijk uiteenlopende verklaringen van deze gelijkenis gegeven.

De gangbare uitleg

De gangbare uitleg is te vinden in de kanttekeningen van de Statenvertaling: 'Met deze gelijkenis wijst Christus aan de uitnemende waardigheid van de leer en de beloften des Evangelies, mitsgaders den ijver en naarstigheid, die men behoort aan te wenden om dezelve te verkrijgen, al ware het ook met schade en verlies van alle tijdelijke dingen (zie Fil. 3:7)'.
Volgens de Statenvertalers staat de "mens" in de gelijkenis model voor 'de gelovige'. Een gelovige behoort ijver en opofferingsgezindheid aan de dag te leggen, om te verkrijgen wat in het evangelie wordt beloofd; volgens de kanttekeningen: toegang tot het koninkrijk der hemelen. Hij moet bereid zijn om afstand te doen van alles wat hij heeft, ja zelfs van zijn eigen leven, om het hemelrijk te kunnen beërven.

De redacteuren van de NIV Study Bible zijn het met de Statenvertalers eens. Hun commentaar is het volgende: 'Het koninkrijk is van zo'n grote waarde dat men bereid behoort te zijn om alles wat men bezit op te geven ten einde het te kunnen winnen'.¹{1 Barker K. (ed.) *The NIV Study Bible (New International Version)*. Grand Rapids, MI: Zondervan Bible Publishers, 1985, blz. 1462.}

Ook de bekende Engelse commentator Matthew Henry meende dat dit de betekenis van de gelijkenis was. Hij schreef: 'Wie door Christus behouden willen worden, moeten bereid zijn om alles voor Hem op te geven, alles in de steek te laten en Hem te volgen'.¹{1 *Matthew Henry's Commentary: The Four Gospels* [edited and introduced by David Winter] London: Hodder and Stoughton, 1974, blz. 119 en 120.}

Onbevredigend

Hoe het u vergaat, weet ik niet, maar mij heeft bovengenoemde uitleg nooit kunnen overtuigen. En wel om de volgende redenen:

1. Volgens Jezus' Eigen woorden hadden de gelijkenissen die Hij vertelde betrekking op "de *verborgenheden* van het koninkrijk der hemelen". Het waren geheimen die aan de discipelen werden bekendgemaakt, maar die de menigte niet begreep omdat "hun hart vet was geworden" en zij hun ogen en oren hadden gesloten (Matt. 13:10-17 en 34 en 35);
2. dat het volgen van Christus offers vraagt, was echter geen geheim. Hij had dat al meerdere malen onomwonden gezegd (Matt. 6:24; 8:18-22 en 10:34-39) en Hij zou het bij een latere gelegenheid opnieuw zeggen (Matt. 16:24-27);
3. de mens in de gelijkenis koopt niet de schat, maar de akker. Hij krijgt de schat op de koop toe. De schat maakt deel uit van de akker en is in de akker verborgen. In de gangbare uitleg wordt aan dit aspect van het verhaal geen enkele betekenis toegekend.
4. ook aan andere details van de gelijkenis wordt in de uitleg van de Statenvertalers geen aandacht besteed. De schat werd volgens Jezus niet gevonden in *een* akker maar in *de* akker, dat wil zeggen: de ene, welbekende akker waarover Hij eerder had gesproken. Wat wil het zeggen dat

- de schat in die akker werd gevonden? En dat de vinder hem weer verborg en wegging om de akker te gaan kopen? Waarom moest de vinder *alles* wat hij had verkopen om de akker te verwerven? Waarom 'alles', en niet 'veel'?
5. de gelijkenis kan niet als een aansporing voor de gelovigen zijn bedoeld, want indien de hoofdpersoon een beeld was van de mens in het algemeen, dan handelde hij onoprecht. De vinder van de schat had de landeigenaar behoren te informeren. Maar hij zweeg en betaalde alleen de koopprijs voor het stuk grond. Het offer van zijn bezittingen was voor hem een kleinigheid, binnen enkele ogenblikken zou hij immers schatrijk zijn! Ten koste van een nietsvermoedende volksgenoot, wel te verstaan.¹{1 In zijn verklaring maakt Joachim Jeremias zich er op dit punt wel wat gemakkelijk van af door te schrijven: 'Über die Rechtslage wird nicht reflektiert; es wird geschildert wie der Durchschnittsmensch handelt' (a.w., blz. 132).} Aan een geschiedenis als deze kon een gelovige Jood onmogelijk een voorbeeld nemen;
  6. de gangbare uitleg ontleent aan het verhaal een conclusie die in de Bijbel niet wordt getrokken. De mens uit de gelijkenis 'moet' niet afstand doen van al wat hij heeft, maar hij is zó blij over zijn vondst dat hij al zijn bezittingen spontaan verkoopt. In de gangbare uitleg ligt de nadruk op 'moeten', 'behoren' en 'plicht'. Maar in het verhaal dat de Heer vertelde, ligt de nadruk op *blijdschap*¹{1 Hierop is terecht gewezen door Joachim Jeremias (a.w., blz. 133 en 134).} en
  7. de schat in de akker is volgens het Bijbelwoord niet 'een *erfdeel* in het koninkrijk' of 'behoud door Christus' of 'toegang tot het rijk', maar het koninkrijk zélf.

De symbolen van de gelijkenis

Door Schrift met Schrift te vergelijken kan de betekenis van de symbolen in de gelijkenis worden achterhaald. Ook dan moeten we nog gissen naar het punt van de vergelijking, maar de kans dat we de plank mislaan, wordt wel een stuk kleiner. In het tekstverband ontdekken we het volgende:

- a. De schat is "het koninkrijk der hemelen" - want Jezus zegt: "Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan een schat" (Matt. 13:44). Niet een *erfdeel* in het rijk, of *toegang* tot het rijk, maar het rijk zelf. Daarbij moeten we beseffen dat het Griekse woord *basileia* zowel 'koninkrijk' als 'koningschap' kan betekenen. De schat kan een bepaald grondgebied uitbeelden, maar ook de natie die in dat gebied woont of de koninklijke waardigheid. Wie het koninkrijk der Nederlanden koopt, verkrijgt zevenendertigduizend vierkante kilometer grond, verwerft zo'n zeventien miljoen onderdanen en mag zich voortaan koning noemen;
- b. wat de "akker" voorstelt, is niet onmiddellijk duidelijk. Maar binnen het tekstverband komt het woord "akker" meerdere malen voor (vs. 24, 27 en 31) en in Zijn uitleg van de gelijkenis van het onkruid had de Here Jezus gezegd: "De akker is de wereld" (vs. 38). Direct daarna vertelde Hij de gelijkenis van de schat in de akker. Het ligt voor de hand om te veronderstellen dat de akker ook daar model staat voor de wereld. Temeer omdat er in de Griekse grondtekst nadrukkelijk over 'de akker' wordt gesproken (vs. 44). Daarmee gaat het om een *bepaalde* akker: de bekende akker die kort tevoren door de Heer was genoemd (vs. 38) en
- c. wie de "mens" in de gelijkenis is, wordt niet verteld. Maar uit vers 44 blijkt dat deze persoon het rijk koopt. Wie het rijk koopt, wordt koning. Als we dat inzien, begrijpen we wie de betrokkene is. Het is de Here Jezus Zelf. Een ogenblik geleden had Hij Zich "de Zoon des mensen" genoemd (vs. 37 en 41), wat in de Bijbel zo iets betekent als 'de erfgenaam van Adam', de mens bij uitstek.

Over deze drie punten kan mijns inziens geen twijfel bestaan. De mens in de gelijkenis kan onmogelijk 'iedere gelovige' zijn en de schat is niet het behoud van die gelovige.

Het is opvallend dat de mens in de gelijkenis de schat verbergt, nadat hij hem heeft gevonden. Hij gaat weg en verkoopt alles wat hij heeft. Het verhaal veronderstelt dat de vinder na het kopen van de akker zal terugkeren om de schat op te graven en zich die toe te eigenen. Maar over die terugkeer wordt in de gelijkenis niet gesproken. Het verhaal dat Jezus vertelde, eindigt met de koop van de akker.

Verband met het voorafgaande

De eerste vier gelijkenissen die Jezus aan de menigten vertelde, lieten zien dat de blijde boodschap dat het koninkrijk nabij was niet het gewenste resultaat zou hebben. Zaad dat in onbewerkte grond terecht kwam, zou geen vrucht voortbrengen. Behalve goed zaad werd er ook onkruid gezaaid dat bedrieglijk veel op tarwe leek. Het kleine zaad in de moestuin zou uitgroeien tot een boom van onnatuurlijke afmetingen, waarin vogels huisden die zich aan de opbrengst van de tuin zouden vergrijpen. Het product van de tarwe (meel) zou zuur worden, omdat een vrouw er stiekem zuurdeeg in had verstoppt.

In het hoofd van de discipelen moet de volgende vraag zijn opgekomen: Als zulke kwade invloeden de groei van het koninkrijk belemmeren en verstoren, hoe kan het rijk waarvan de profeten hebben gesproken dan nog ooit ontstaan? Toen de Here Jezus naar huis was teruggekeerd en alleen Zijn discipelen nog maar bij Hem waren, vertelde Hij opnieuw vier gelijkenissen om die onuitgesproken vraag te beantwoorden.

Uit een aantal overeenkomsten en tegenstellingen in Mattheüs 13 blijkt dat de eerste gelijkenis uit de tweede reeks staat tegenover de laatste gelijkenis uit de eerste reeks.

<i>Een vrouw nam ... (vs. 33)</i>	↔	<i>Een mens vond ... (vs. 44)</i>
<i>Een vrouw verborg ... (vs. 33)</i>	↔	<i>Een mens verborg ... (vs. 44)</i>
<i>In drie maten meel (product van de akker) ... (vs. 33)</i>	↔	<i>In de akker ... (vs. 44)</i>

Niet verteld, maar wel verondersteld worden:

Vrouw komt terug wanneer het meel is doorzuurd ↔ *Mens komt terug na de koop van de akker*

De boodschap van de gelijkenis

Wanneer een schat in een akker is verborgen, is er geen sprake van normale omstandigheden. Een schat is bedoeld om te gebruiken en ervan te genieten. Men behoort hem te investeren, zodat hij rente of winst kan opleveren (zie Matt. 25:14-30). Het verbergen van een schat wijst op een oorlogssituatie. Men verbergt een schat om te voorkomen dat die als buit door een invallend leger of door invallende roversbenden wordt meegenomen. In de dagen van Johannes de dooper en van Jezus werd het koninkrijk der hemelen 'geweld aangedaan'; "geweldenaars rukten het weg" (Matt. 11:12). Daarom nam de vinder het besluit om de schat weer te verbergen.

In de evangeliën lezen we slechts één keer dat Jezus Zich "verheugde". Dat was toen de zeventig (of tweeënzeventig) leerlingen van een rondreis door het land Israël bij hun Leraar terugkeerden en Hem berichtten dat ze niet alleen hadden kunnen prediken, maar in Zijn Naam ook demonen hadden kunnen uitdrijven (Luk. 10:17-24). Ongetwijfeld verheugde Jezus Zich over het feit dat "de krachten van de toekomstige eeuw" (Hebr. 6:5) zich hadden geopenbaard. Omdat er "door de Geest (of: vinger) Gods" demonen waren uitgedreven, was het rijk van God zichtbaar geworden (Matt. 12:28 en Luk. 11:20).

Maar de reactie van het volk op de openbaring van het rijk was niet unaniem positief. De menigten hadden wel belangstelling, vooral om te worden genezen van hun kwalen, maar de rijken en machtigen reageerden uiterst vijandig. Hun vijandschap zat zó diep, dat ze zelfs unieke wonderen van barmhartigheid bestempelden als werken van de duivel (Matt. 12:22-32; Mark. 3:20-30 en Luk. 11:14-23). Van een bekering van heel Israël was geen sprake. Zelfs bij een groot deel van de menigte was er geen sprake van blijvende of diepgaande verandering.

De "mens", Jezus, "vond" de schat in de akker - het koninkrijk van God werd zichtbaar in de wereld. Hij verheugde Zich daarover, maar vanwege de omstandigheden nam Hij het besluit om de schat weer te verbergen. Wat dit 'verbergen' inhoudt, kunnen we lezen in Mattheüs 12. De Farizeeën hadden de "zonde tegen de Heilige Geest" begaan door te zeggen dat de Here boze geesten uitdreef door Beëlzebul. Wonderen van genezing en bevrijding, onloochenbare tekenen van Gods genade, schreven ze toe aan de duivel (vs.24,21-32). Daarom zouden die tekenen van het komende rijk ophouden. Vanwege de hardnekkige vijandschap en het ongeloof van de Joodse leiders zou de Here op dat moment nog geen koning worden over Israël, Het huis dat was geveegd en geordend zou

weer net zo vies worden als het was geweest, ja zelfs nog viezer (vs.43-44). Het rijk dat even zichtbaar was geweest zou weer uit het zicht verdwijnen.

Betekent dit dat de mens zijn vondst heeft opgegeven en de schat voorgoed verloren is? Volgens de gelijkenis niet.

Vanwege zijn blijdschap over de vondst ging de mens "heen en verkocht alles wat hij had, en kocht de akker". In plaats van de rijkdom van het koningschap te grijpen die voor het oprapen lag, ging hij weg en verkocht al zijn bezittingen. Dit heeft betrekking op de gang naar het kruis, waar Jezus afstand deed van alles wat Hij had, van iedere eer of waardigheid, ja zelfs van Zijn leven. Door die weg te gaan, kocht Hij de akker, de schat inclusief. Heel de wereld (Grieks: *kosmos*) is Zijn eigendom geworden, met alles wat daarin is. Niet alleen Israël, ook de volken. Niet alleen de levenden, maar ook de gestorvenen (vgl. Rom. 14:7-12). Niet alleen de schepselen op de aarde en onder de aarde, maar ook die in de hemel (Fil. 2:10). Elke knie zal zich buigen en elke tong zal belijden, dat Hij Heer is (Fil. 2:5-11).

De gelijkenis veronderstelt dat de koper naar de akker zal terugkeren om die in bezit te nemen, de schat op te graven, zich die toe te eigenen en hem te gaan gebruiken. Maar dat gedeelte van het verhaal wordt niet verteld. De gelijkenis beantwoordt de vraag hoe het koninkrijk der hemelen zich tijdens het leven van de luisteraars zou ontwikkelen. Het opeisen van de akker bij de "voleinding van de eeuw" wordt in andere gelijkenissen beschreven.

Tegenstelling met het voorafgaande

Tussen de gelijkenis van de schat in de akker en die van het zuurdeeg bestaan belangrijke tegenstellingen. Met de gelijkenis van het zuurdeeg beschreef Jezus een geleidelijk proces dat zich tot en met de voleinding van de eeuw zou voortzetten. De "verborgenheid van de wetteloosheid" was in de eerste eeuw van onze jaartelling al aan het werk (2 Thess. 2:7). Zuurdeeg begint zijn werk te doen zodra het in het meel is verstoppt. Uiteindelijk is het meel geheel doorzuurd en rijp geworden voor de oven. Het zuurdeeg is een beeld van de krachten die in de tegenwoordige boze eeuw werkzaam zijn. Deze krachten beïnvloeden de toenadering tot de Eeuwige negatief. Denk aan mensenwerk, eigenmachtig en selectief Bijbelgebruik, vervolging van andersdenkenden, kerkelijke intriges en de verleiding van de aardse macht. De Messias heeft Zijn discipelen gewaarschuwd voor het zuurdeeg van de farizeeën, de sadduceeën en Herodes, en Hij heeft van het symbool van het zuurdeeg een verklaring gegeven.

In tegenstelling tot de gelijkenis van het zuurdeeg beschrijft het verhaal van de schat in de akker een proces met twee (of drie) gescheiden fasen. De hoofdpersoon vindt een schat en is daar erg blij mee. Maar na zijn ontdekking verbergt hij zijn vondst weer goed. Hij gaat weg en verkoopt alles wat hij heeft om de akker te kunnen kopen. Na het verbergen van de schat is die weer even onzichtbaar als eerst. Wanneer de hoofdpersoon naar de akker - die intussen zijn eigendom is geworden - terugkeert, zal de schat worden opgegraven. Die afloop wordt in de gelijkenis echter niet verteld.

Uit de evangelieverhalen blijkt dat het vinden van de schat in de akker betrekking heeft op het zichtbaar-worden van het koninkrijk van God op aarde. In het optreden van Jezus en Zijn discipelen manifesteerden zich de "krachten van de toekomstige eeuw". Zodat het volk Israël kon "proeven van de hemelse gave en deelgenoot werd van heilige geest" (Hebr. 6:4-6). Het rijk openbaarde zich doordat demonen die veel macht bezaten werden uitgeworpen. Hun menselijke slachtoffers werden in vrijheid gesteld. Maar Israël wees de prediking van het nabije koninkrijk af (zie Matt. 11:20-24 en 12:22-42). En ook heidenen waren niet blij met een openbaring van Gods macht in hun midden (zie Matt. 8:28-34). Daarom nam de hoofdpersoon in de gelijkenis het besluit om de schat weer te verbergen.

Het verhaal van de schat nam daarom een onverwachte wending. De hoofdpersoon ging weg, verkocht alles wat hij bezat en kocht de akker. De Zoon des mensen deed afstand van Zijn Messiaanse heerlijkheid en zelfs van iedere vorm van menselijke waardigheid. Hij vernederde Zich en werd gehoorzaam tot de dood, zelfs tot de meest vernederende dood, het sterven aan een kruis (Fil. 2:5-11). Zijn vijanden spotten: "Anderen heeft Hij verlost, Zichzelf kan Hij niet verlossen" (Matt. 27:42-44; Mark. 15:31 en 32 en Luk. 23:35). En er gebeurde niets. Er was geen spoor meer te zien van

de bescherming die Hij eens had genoten (Luk. 4:29 en 30 en Joh. 8:59 en 10:39), of van het gezag over de demonen en de krachten van de natuur dat Hij aanvankelijk ten toon had gespreid. Toch kocht Hij zó de akker - volgens Zijn eigen woorden - de *kosmos* (vs. 38).¹{1 De beeldspraak betreffende de hoge prijs die Christus betaalde is o.m. te vinden in de volgende Bijbelteksten: "... Zijn leven te geven tot een *losprijs* voor velen" (Matt. 20:28 en Mark. 10:45). "Christus Jezus, Die Zichzelf gegeven heeft tot een *losprijs* voor allen" (1 Tim. 2:6). "... de *verlossing* die in Christus Jezus is" (Rom. 3:23 en 24). "Daar nu de kinderen aan bloed en vlees deel hebben, heeft ook Hij op gelijke wijze daaraan deelgenomen, opdat Hij door de dood te niet zou doen hem die de macht over de dood had, dat is de duivel, en allen zou *verlossen* die uit vrees voor [de] dood hun hele leven door aan slavernij onderworpen waren" (Hebr. 2:14 en 15). "U bent *voor een prijs gekocht*" (1 Kor. 6:20 en 7:23). "... *verlost* (...) door kostbaar bloed, als van een vlekkeloos en onbesmet lam, [het bloed] van Christus" (1 Pet. 1:18 en 19). 'Verlossing' betekent 'vrijkoping', bevrijding door middel van het betalen van een prijs.} Door één mens is de zonde in de wereld gekomen en door de zonde de dood. De dood is vervolgens tot *alle* mensen doorgedaan (Rom. 5:12). Maar zoals de sterfelijkheid er is door één mens, zo is ook de opstanding van de doden er door één Mens. "Want evenals in Adam allen sterven, zo zullen ook in Christus allen levend gemaakt worden" (1 Kor. 15:22). Christus is opgewekt uit de doden, als Eersteling van hen die ontslapen zijn (1 Kor. 15:20). Door Zijn dood en opstanding werd Hij de Heer van de hele schepping (Hand. 2:36 en Fil. 2:9-11).